

Ammattiliitto Pron lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi lastenhoidon tuista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt STTK:lta lausuntoa hallituksen esityksestä laiksi lastenhoidon tuista. STTK pyytää liittojensa kommentteja 29.12.2014 mennessä.

Ammattiliitto Pron keskeiset viestit

- Subjektiviivista päivähoito-oikeutta ei tule rajata.
- Kotihoidon tuen uudistuksessa tulee huomioida perheiden moninaisuus.
- Joustavan hoitorahan käytön toteutuminen lain tarkoittamalla tavalla vaatii muutoksen työsopimuslain osittaiseen hoitovapaaseen.

Esityksen keskeinen sisältö

Esityksessä voimassa oleva laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta korvataan uudella lailla lastenhoidon tuista. Laki koskee kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen lisäksi myös joustavaa hoitorahaa ja osittaista hoitorahaa. Muutostarpeen taustalla on hallituksen rakennepoliittisen ohjelman kohta 1.9. jossa paitsi rajataan subjektiivista päivähoito-oikeutta, kun vanhempi on kotona äitiys-, isyys-, vanhempain tai hoitovapaalla tai kotihoidon tuella, myös esitetään, että nykyinen kotihoidon tuki kohdennetaan puoliksi molemmille vanhemmille.

Kotihoidon tuki ja yksityisen hoidon tuki ovat vaihtoehto kunnan järjestämälle päivähoitolle. Suurimmat muutokset nykyiseen lakiin verrattuna koskevat kotihoidon tukea. Kotihoidon tukea maksetaan jos alle kolmevuotias lapsi ei ole kunnallisessa päivähoitossa. Nykyisestä poiketen kotihoidon tuen saannin edellytyksenä olisi, että lapsen vanhemmat tai huoltajat hoitavat lasta itse. Myös lapsesta erillään asuvalla vanhemmalla olisi oikeus kotihoidon tukeen. Kotihoidon tukeen oikeuttava aika kohdennettaisiin puoliksi kummallekin vanhemmalle, kuitenkin siten, että jos lapsella on vain yksi vanhempi, hän voisi hoitaa lasta kotihoidon tuella kunnes lapsi täyttää kolme vuotta.

Yksityisen hoidon tukea maksetaan yksityisessä päivähoitossa olevasta lapsesta kunnes lapsi siirtyy perusopetukseen. Tuen saantiedellytyksiin esitetään rajoituksia, jotka liittyvät subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamiseen. Jatkossa myös yksityisen hoidon tukea maksettaisiin pääsääntöisesti vain osapäiväistä hoitoa varten lapsesta jos vanhempi tai muu huoltaja on perhevapaalla hoitamassa perheen muuta lasta. Vastaavasti lapsesta ei maksettaisi yksityisen hoidon tukea ollenkaan jos oikeutta

esiopetuksen lisäksi järjestettävään osa-päiväiseen hoitoon ei olisi siksi, että vanhempi tai muu huoltaja on perhevapaalla toisesta lapsesta.

Joustava hoitoraha ja osittainen hoitoraha edistävät perheiden taloudellisia mahdollisuuksia osa-aikaiseen työssäkäyntiin lasten hoidon ohella. Joustava hoitoraha on tarkoitettu alle kolmevuotiaiden lasten ja osittainen hoitoraha esikoulussa ja peruskoulun alaluokilla olevien lasten osa-aikaista hoitoa varten. Näitä tukimuotoja koskeva sääntely esitetään pysyvän ennallaan.

Esityksessä ehdotetaan tehtäväksi tekniset tarkistukset kymmeneen lakiin. Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1.8.2015.

Ammattiliitto Pron lausunto

Ammattiliitto Pro ei hyväksy subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamista ja pitää esitystä ristiriitaisena hallituksen Tasa-arvo-ohjelman 2012–2015 tavoitteen kanssa, jossa halutaan turvata päivähoiton tarjonta. Päivähoito-oikeuden rajaamisessa on kyse keskeisestä hyvinvointipalvelun muutoksesta, jolla saattaa olla myös epäsuoria työmarkkina- ja tasa-arvovaikutuksia. Rajaamisen kohdentuminen vain osaan lapsia saattaa asettaa lapsien yhdenvertaisuuden vaaraan. Käytännössä on myös epäselvää miten erityistilanteissa arvioitaisiin lapsen yksilöllinen tarve kokopäiväiseen varhaiskasvatuspalveluun.

Nykyistä päivähoitojärjestelmää tulee tarjonnan rajoittamisen sijaan kehittää vastaamaan perheen ja työn yhteensovittamisen tarpeita entistä paremmin. Joustava päivähoitojärjestelmä on keino huolehtia siitä, ettei vanhemmuus ja erityisesti äitiys aiheuta ylimääräistä riskiä syrjäytyä työmarkkinoilta. Päivähoitojärjestelmän kehittäminen ja sen käytön mahdollistaminen kaikille lapsille ja perheille on myös osa ennaltaehkäisevää perheiden tukemista.

Ammattiliitto Pro pitää vanhempainvapaan kiintiöittämistä molemmille vanhemmille (6+6+6 malli) tärkeämpänä keinona tasa-arvon edistämisessä, kuin nyt esillä olevaa kotihoidontuen jakamista.

Kotihoidon tuki

Ammattiliitto Pro yhtyy esitykseen siinä, että sukupuolittunut hoivavastuu ja naisten kotonaolon pitkittyminen heikentää naisten asemaa työmarkkinoilla ja vaikuttaa siten paitsi naisten urakehitykseen, myös palkkaeroihin ja sitä kautta eläkkeisiin. Paremmin jakautunut hoivavastuu edistäisi myös tasa-arvoa perheiden sisällä ja miesten mahdollisuuksia hoitaa lastaan.

Ammattiliitto Pro pitää hyvänä, että esityksessä on pyritty huomioimaan perheiden moninaisuutta entistä paremmin. Laissa on silti edelleen tähän liittyviä haasteita.

Pro kannattaa esitystä siitä, että jos lapsella on vain yksi vanhempi, hän voi käyttää yksin koko kotihoidontuen ajan. On myös perheiden yhdenvertaisuutta tukevaa, että jatkossa myös lapsesta erillään asuvalla vanhemmalla on oikeus kotihoidon tukeen. On kuitenkin keskeistä, että tuen jakamisesta on vanhemmilla yhteisymmärrys. Tapauksissa, joissa jossain lapsella on vain yksi todellisuudessa hoitovastuuta kantava huoltaja, kotihoidontuen jakamisen ei tulisi olla pakollista.

Tällä hetkellä lasta voi hoitaa kotihoidon tuella jompikumpi vanhemmista tai muu henkilö, esimerkiksi isovanhempi. Ammattiliitto Pro suhtautuu kriittisesti siihen, että lapsen huoltajuus olisi tulevaisuudessa kotihoidon tuen saamisen ehtona. Esityksen perustelu, jonka mukaan vain huoltajuus osoittaisi ”riittävän läheisen suhteen, jotta lapsen kotona hoitaminen voi toteutua hänen etunsa mukaisesti” on erikoinen. On tavallista ja hyväksyttyä, että lapsia hoidetaan sekä kotona että päiväkodeissa ulkopuolisten hoitajien toimesta. Esityksen mukaan asia voitaisiin ratkaista yksityisen hoidon tuen kautta. Yksityisen hoidon tuen taso on kuitenkin kotihoidon tukea alempi.

Lisäksi tulee huomioida, että esimerkiksi sateenkaariperheissä on lapsia, joilla on enemmän kuin kaksi huoltajaa. Esityksen mukaan oikeus kotihoidontukeen on näissä tapauksissa kaikilla huoltajilla, mutta ristiriitaisesti tukikausi jaetaan kuitenkin kahteen osaan. Pron mielestä kahden vanhemman tai muun huoltajan välinen velvollisuus jakaa etuus keskenään ei tulisi estää kolmatta vanhempaa tai muuta huoltajaa käyttämästä oikeuttaan olla hoitamassa lasta. Jos etuuteen on lain mukaan oikeutettu, on sen käyttämisen oltava myös oikeutetulle mahdollista.

Yksityisen hoidon tuki

Pro ei hyväksy suunniteltua subjektiivisen päivähoito-oikeuden leikkaamista ja suhtautuu siksi kielteisesti myös yksityisen hoidon tukeen esitettyihin muutoksiin.

Joustava hoitoraha ja osittainen hoitoraha

Hallituksen esityksestä poiketen Pro esittää muutoksia myös joustavaan hoitorahaan ja osittaiseen hoitorahaan liittyen.

Vuoden 2014 alusta lakiin lisättiin mahdollisuus joustavaan hoitorahaan. Uudistuksella haluttiin tukea alle kolmevuotiaiden lasten vanhempien taloudellisia mahdollisuuksia osa-aikaiseen työskentelyyn. Pro kannatti uudistusta, mutta haluaa kiinnittää huomiota siihen, että koska lakeja säädettäessä ei haluttu avata työsopimuslakia, laki ei toimi tarkoitetulla tavalla.

Toimihenkilöillä on ollut ongelmia sopia työnantajansa kanssa joustavaan hoitorahaan liittyvän työsopimuslaisissa määrätyn osittaisen hoitovapaan käytöstä. Joustavan hoitorahan saannin edellytyksenä on, että hakijan työaika on lyhennetty lapsen hoidon takia 60 prosenttiin tai 80 prosenttiin. Usein henkilö on halunnut palata töihin vanhempain- tai hoitovapaalta tekemään kolmepäiväistä viikkoa (60 prosentin työaika). Työnantaja ei kuitenkaan ole suostunut tähän järjestelyyn, vaan tarjonnut

vain neljäpäiväistä työviikkoa (80 prosentin työaika). Ellei asiasta päästä sopuun, osittainen hoitovapaa annetaan työsopimuslain mukaan lyhentämällä vuorokautinen työaika 80 prosenttiseksi työajaksi. Tämä on johtanut siihen, että toimihenkilöillä ei ole ollut tosiasiallisesti mahdollisuutta hyödyntää uutta joustavaa hoitorahajärjestelmää, vaan vanhempi, joka on usein äiti, on joutunut jäämään kokoaikaiselle hoitovapaalle sen sijaan että palaisi osa-aikaisesti töihin. Ammattiliitto Pro vaatii, että työsopimuslain osittaiseen hoitovapaaseen tehdään tarvittavat muutokset, jotta työntekijöillä on oikeus valita myös 60 prosentin työviikko.

Toinen työsopimuslain muuttamiseen liittyvä muutospaine syntyy siitä, että uudella työntekijällä on tällä hetkellä oikeus joustavan hoitorahaan välittömästi aloittaessaan osa-aikatyössä, mutta osittaiseen hoitovapaaseen vasta kun työsuhde on jatkunut vähintään kuusi kuukautta. Käytännössä siis kokoaikaisessa työsuhteessa juuri aloittaneelle työntekijälle syntyy mahdollisuus joustavan hoitorahan saamiseen vasta hänen työskenneltyään yhteensä kuusi kuukautta nykyisen työnantajansa palveluksessa.

Lisäksi lakia säädettäessä työryhmän muistiossa tuotiin esille, että kotihoidontuen osana olevan hoitolisän ja sisarkorotuksen sisällyttäminen joustavaan hoitorahaan olisi kannustavaa pienituloisissa perheissä. Tätä ei kuitenkaan ole nykyisessä laissa. Ammattiliitto Pro pitää tärkeänä, että joustava hoitoraha olisi mahdollisimman kannustava, jotta osa-aikainen työnteko olisi tosiasiallisesti houkutteleva vaihtoehto kokoaikaisen hoitovapaan ja sen ajalta maksettavan kotihoidon tuen sijaan.

Lopuksi Ammattiliitto Pro esittää, että oikeus osittaiseen hoitorahaan tulee olla myös apurahan saajilla, kuten joustavassa hoitorahassa.

Ammattiliitto Pro

Else-Mai Kirvesniemi
johtaja

Tanja Lehtoranta
työympäristö- ja tasa-arvoasiantuntija